

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2002-3-36 (Menfi Tespit/Muafiyet)

Karar Sayısı : 02-45/533-221

Karar Tarihi : 25.7.2002

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU

Üyeler : İsmet CANTÜRK, Necdet KARACEHENNEM, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER, Mustafa PARLAK, Rifki ÜNAL

B- RAPORTÖRLER: Şahin YAVUZ, Hilmi BOLATOĞLU

C- BAŞVURUDA BULUNAN: Re'sen

D- TARAFLAR: - PMSA Philip Morris Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş.

Maya Akar Center Büyükdere Cad. No:100-102

B Blok Kat:27 80280 Esentepe/İSTANBUL

- Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri

Genel Müdürlüğü (TEKEL)

Atatürk Bulvarı No:27 34277 Unkapanı/İSTANBUL

- Sigara Satış Noktaları

E- DOSYA KONUSU: Sigara sağlayıcısı teşebbüslerin sigara ürünlerinin sergileneceği raflara ilişkin olarak sigara satış noktaları ile yaptıkları anlaşmalar.

F- DOSYA EVRELERİ: JTI Tütün Ürünleri Pazarlama A.Ş.'nin 5.4.2002 tarih ve 1584 sayılı başvurusunda, sigara ürünlerinin sergileneceği raf ünitelerine ilişkin olarak sigara satış noktaları ile yapmış olduğu sözleşmelere muafiyet talep edilmiş ve bu başvuru üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 5 ve 8. maddeleri uyarınca yapılan inceleme sonucu düzenlenen 17.5.2002 tarih, 2002-3-36/MM-02-Ş.YA sayılı Menfi Tespit/Muafiyet Raporu 24.5.2002 tarih ve REK.0.07.00.00/25 sayılı Başkanlık önergesi ile 02-32 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek 02-32/368-154 sayılı Kurul Kararı ile PMSA Philip Morris Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş. ve TEKEL Genel Müdürlüğü'nden benzer nitelikteki sözleşmelerini Rekabet Kurumu'na bildirmeleri istenmiştir.

Kurum kayıtlarına 21.6.2002 tarih ve 2743 sayı ile intikal eden yazı ekinde PMSA Philip Morris Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş. tarafından üç tip sözleşme örneği gönderilmiş, TEKEL Genel Müdürlüğü'nden alınan 18.7.2002 tarih, 12198 sayılı yazıda ilgili kuruluşun bu tipte herhangi bir anlaşması bulunmadığı ifade edilmiştir. Söz konusu yazılar üzerine, 4054 sayılı Kanun'un 5. ve 8. maddeleri uyarınca yapılan inceleme sonucu düzenlenen 22.7.2002 tarihli Bilgi Notu, 22.7.2002 tarih ve REK.0.07.00.00/52 sayılı Başkanlık önergesi ile 02-45 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G- RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili Bilgi Notunda;

- PMSA Philip Morris Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş. (PMSA) tarafından gönderilen anlaşmaların içerdikleri rekabet kısıtlamaları dolayısıyla 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırılık teşkil ettikleri,

- anılan sözleşmelerin yasal süresi içinde bildirilmemesi nedeniyle PMSA'nın 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (c) bendi gereğince ve aynı şirketin Yönetim Kurulu üyelerinin de 16. maddenin üçüncü fıkrası gereğince cezalandırılmalarının gerekli olduğu,

- diğer yandan, söz konusu anlaşmaların yeni akdedilmeye başlanmış olması nedeniyle henüz ağ etkisi oluşturmadığı ve pazarda halihazırda bir rekabet kısıtlamasına yol açmadığı göz önüne alınarak önaraştırma ya da soruşturma açılmasına gerek olmadığı,

- 4054 sayılı Kanun'a uygunluğun sağlanması için,

a) Bakkal ve marketlerle yapılan anlaşmaların 6. maddesinde,

b) Hipermarketlerle yapılan anlaşmaların 8. maddesinde,

c) Restoran, kafe ve bar gibi işletmelerle yapılan anlaşmaların 2. maddesinde

yer alan ve sigara satış noktasının rakip sağlayıcılarla benzer raf ünitesi anlaşmaları yapmasını ve/veya rakip teşebbüslere ait bu gibi üniteleri bulundurmasını engelleyen hükümlerin ilgili sözleşmelerden çıkarılmasının gerekli olduğu,

- TEKEL Genel Müdürlüğü hakkında herhangi bir işlem yapılmasına gerek olmadığı, ifade edilmektedir.

H- İNCELEME ve DEĞERLENDİRME

H.1. İlgili Pazar

Ürün Pazarı: Dosya mevcudu bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili ürün pazarı sigara satışı pazarı olarak belirlenmiştir.

Coğrafi Pazar: Söz konusu ürünün ülke genelinde dağıtılması dikkate alınarak ilgili coğrafi pazar, Türkiye Cumhuriyeti sınırları olarak tespit edilmiştir.

H. 2. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

Başvuru konusu anlaşmalar, sigara ürünlerinin sergilenmesinde kullanılmak üzere sigara satış noktasına verilecek raf ünitelerinin kullanım şartlarının düzenlenmesine ilişkindir. Anılan sözleşmeler, PMSA tarafından ürün dağıtımı yapılan satış noktalarına ödünç verilen raf ünitelerinin kullanım şartlarını düzenleyen ortak bir amaç ve kapsama sahip olmaları ayrıca, aynı türde rekabet kısıtlaması içermeleri nedeniyle bildirim yükümlülüğü açısından tek tip anlaşmalar olarak değerlendirilmiştir.

Bahse konu sözleşmelerde;

- Bakkal ve marketlerle yapılan anlaşmaların 6. maddesinde "...*Satıcı, satış noktasında sigaraların sergilenmesi için herhangi bir başka raf ünitesi monte edilmesi hususunda üçüncü kişilerle sözleşme yapamaz, taahhüt altına giremez...*"

- Hipermarketlerle yapılan anlaşmaların 8. maddesinde *“Alıcı, bu sözleşme süresince...diğer sigara markalarına ait teşhir malzemelerini mağazalarında kullanamaz.”*
- Restoran, kafe ve bar gibi işletmelerle yapılan anlaşmaların 2. maddesinde *“...İşletmeci, (e) işletmesinde sigaraların teşhiri için herhangi bir başka satış ünitesi yerleştirilmesi hususunda üçüncü kişilerle sözleşme yapmayacağını, taahhüt altına girmeyeceğini kabul beyan ve taahhüt eder...”*

ifadeleri yer almaktadır.

Her ne kadar, sigara ürünlerinin satımına ilişkin bir münhasırlık söz konusu değilse de, stant ve raf üniteleri için yapılmış olsa dahi bu tür münhasır düzenlemeler, 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesindeki yasaklama kapsamına giren kısıtlamalardır. Dolayısıyla başvuru konusu sözleşmeye mevcut haliyle menfi tespit verilmesi mümkün değildir.

Hal böyleyken, bu sözleşmelerin yasal süresi içinde Kurum’a bildirilmemesi 4054 sayılı Kanun’un 16. maddesinin (c) bendine göre cezalandırılması gereken bir fiildir.

Türkiye çapında toplam olarak 170.000 civarındaki sigara satış noktasından henüz 6.041 adediyle sözleşme yapıldığı için pazara yeni giren ya da girecek teşebbüslerin pazardaki faaliyetlerini önemli ölçüde zorlaştırıcı bir ağ etkisi oluşturmadığı, dolayısıyla rekabeti kısıtlayıcı bir etki doğurmadığı göz önüne alınarak önaraştırma ya da soruşturma açılmasına gerek olmadığı kanaatine varılmıştır.

İnceleme konusu sözleşmelerle PMSA, nihai satış noktalarında satışa sunulan ürünlerinin koku, ısı ve nem gibi dış etmenlerden etkilenmesini minimum düzeye indirmeyi ve bu ürünlerin tüketiciye temiz ve düzenli bir görünümünde sunulmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Diğer yandan ilgili teşebbüsün ve ürünlerinin tüketici gözündeki imajı da gelişecektir.

Ne var ki, bu tür sözleşmelerin münhasıran yapılması olgusu, sigara pazarının sıkı oligopol yapısının getirdiği etkilerle birleştiğinde pazara yeni giriş yapan teşebbüslerin ya da daha küçük paylı mevcutların satış noktalarındaki etkinliğini zedeleyebilecektir. Münhasır stant sözleşmelerine imkan tanındığı takdirde, reklamın yasak olduğu bu pazarda büyük önem arz eden ürün sergileme çalışmalarında daha eski ve pazarda nispeten daha güçlü olan teşebbüsler lehine bir durum ortaya çıkacaktır. Sözleşme sürelerinin uzunluğu da dikkate alındığında pazara yeni girecek teşebbüsler satış noktalarına kendi stantlarını veya raf ünitelerini koymakta zorluk çekebileceklerdir. Bu durumda sigara pazarında benzer nitelikteki münhasır anlaşmaların oluşturduğu ağ etkisi, pazardaki rekabeti olumsuz etkileyecektir. Reklam yasakları nedeniyle teşebbüslerin elindeki diğer imkanlardan biri olan satış noktası sunumu bu nedenle önemli bir unsurdur.

Sigara satış noktalarının önemli bir bölümünde satış alanının stant sayısının artmasına imkan vermediği düşünüldüğünde, bu tür münhasır ilişkilerin pazardaki rekabetin korunması ve gelişmesini olumsuz yönde etkilemeyecek, pazara yeni girişleri engellemeyecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, sigara satış noktası işletenlerin, istedikleri sayıda raf ünitesi bulundurma ve ilgili noktada

raf ünitesi bulundurmayan sağlayıcıların da ürünlerini mevcut raf ünitelerinde sergileme serbestisi bulunmalıdır.

İnceleme konusu sözleşmelerin yukarıdaki paragrafta zikredilen serbestliğe imkan tanıyacak şekilde düzenlenmesi durumunda, bu sözleşmelere 4054 sayılı Kanun'un 8. maddesi gereğince menfi tespit verilebilecektir.

Diğer taraftan, bu tür sözleşmeler yapmadığı belirlenen TEKEL Genel Müdürlüğü hakkında herhangi bir işlem yapılmasına gerek olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

İ- SONUÇ

Yukarıda yer verilen değerlendirmeler ışığında; PMSA Philip Morris Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş. ile sigara satış noktaları arasında stant ya da raf ünitelerinin kullanımı konusunda yapılan sözleşmelere ilişkin olarak;

1. A) PMSA Philip Morris Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş. ile sigara satış noktaları arasında akdedilen sözleşmelerin, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında rekabeti sınırlayıcı nitelikte olması nedeniyle bildirim tabi olduklarına;

B) bu anlaşmalardan;

a) bakkal ve marketlerle yapılan anlaşmaların 6. maddesinde,

b) hipermarketlerle yapılan anlaşmaların 8. maddesinde,

c) restoran, kafe ve bar gibi işletmelerle yapılan anlaşmaların 2. maddesinde,

yer alan ve sigara satış noktasının rakip sağlayıcılarla benzer raf ünitesi anlaşmaları yapmasını ve/veya rakip teşebbüslere ait bu gibi üniteleri bulundurmasını engelleyen hükümlerin ilgili sözleşmelerden çıkarılmasına,

C) bu değişikliğin yapılması için kararın tebliğinden itibaren ilgili taraflara 60 gün süre içerisinde, öngörülen düzeltmelerin yapıldığına dair belgelerin Kurum'a sunulmasına,

D) aksi takdirde 4054 sayılı Kanun'un 56. maddesi uyarınca sözleşmelerin geçersiz olacağına, söz konusu düzeltmeler yapılmadan uygulamaya devam edilmesi halinde haklarında soruşturma açılacağına ve aynı Kanun'un 16. ve 17. maddeleri uyarınca işlem yapılacağına taraflara bildirilmesine,

E) bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen Philip Morris Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş.'ye, 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (c) bendi uyarınca 1.454.027.000.-TL (2002/1 sayılı Tebliğ ile değişik) idari para cezası verilmesine,

F) adı geçen teşebbüsün yönetim kurulunda söz konusu anlaşmanın uygulandığı dönemde görev alan Jean Claude KUNZ, Sakıp SABANCI, Mats Reinhold Olov SJOEBLOM, Turhan TALU, Kürşat Ahmet KOÇDAĞ, Frank S. VORLICEK, Hazım KANTARCI adlı şahıslara da 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca yukarıda öngörülen para cezasının yüzde onu oranında 145.402.700.- TL. ayrı ayrı para cezası verilmesine,

2. elde edilen bilgiler çerçevesinde TEKEL hakkında herhangi bir işlem yapılmasına gerek olmadığına,

3. reklam yasağı ile ilgili olarak Tütün, Tütün Mamülleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu'na Başkanlıkça yazı yazılmasına,
OY ÇOKLUĐU ile karar verilmiştir.

KARŞI OY GEREKÇESİ

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 8. maddesi uyarınca, teşebbüslerin başvurusu üzerine menfi tespit belgesi verilebileceğinden ve Kanun'un 10. maddesi uyarınca, bildirilmemiş anlaşmalara muafiyet hükümleri uygulanamayacağından Philip Morris Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş. tarafından, yasaya ve 1997/2 sayılı "Anlaşmaların, Uyumlu Eylemler ve Teşebbüs Birliđi Kararlarının Kanun'un 10. Maddesine Göre Bildiriminin Usul ve Esasları Hakkında Rekabet Kurulu Tebliđi"ne uygun bir bildirim yapılmamış olması (bir bildirim varlığı kabul edilse dahi süresinde yapılmamış olması) ve anılan sözleşmelerde Kanun'a aykırı hükümler bulunduğunun Kurul'ca kabul edilmesi karşısında, rekabet ihlali içeren anlaşmalarını süresinde bildirmeyen söz konusu teşebbüsler hakkında Kanun'un 40 vd. maddeleri gereğince soruşturma açılarak sonucuna göre işlem yapılması gerekirken, anlaşmalarını süresinde bildirenler ile bildirmeyenler arasında Kanun'un öngördüğü farklı sonuçları ortadan kaldıracı nitelikte olan Rekabet Kurulu'nun 25.7.2002 tarih ve 02-45/533-221 sayılı kararına katılmıyoruz.

R. Müfit SONBAY
Kurul Üyesi

Murat GENCER
Kurul Üyesi